

Ladislav Stehlik

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ

driftbooks

3

Vydalo
Nakladatelství Petr Čmerda – DriftBooks

v roce 2016 jako e-knihu No. 18

Sedmé vydání

(pouze v elektronické verzi)

odpovědný redaktor: Petr Čmerda

elektronická verze: Jakub Rákosník

ilustrace: © Ladislav Stehlík

© Ladislav Stehlík - dědicové c/o DILIA, 2016

ISBN 978-80-87741-41-2 (ePub)

ISBN 978-80-87741-42-9 (MobiBook)

Ladislav Stehlík

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ

3

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ
(DÍL TŘETÍ)

SLUNEČNÍ POUTNÍK

V Újezdě svatého Kříže se horní tok Radbuzy valně neliší od potůčku. Klikatí se tu podél silnice, mívá chalupy s valbovými střechami i rybník, který tvoří vlastně střed zdejší návsi. Šli jsme tu za jitřních hodin začátkem léta kolem ztichlé školy a jen z rozsáhlého lomu se ozývala střelba. Tiše stála i barokní fara mohutného zdiva s opěráky, připomínající spíš tvrz než kněžské obydlí. Otevřely se dveře a vyšel z nich duchovní středních let, ubíraje se ke kostelu, kde rafaje slunečních hodin odměřovala svým stínem čas a kohout na kostelní věži promítl

svou siluetu do modra nebes. Kněz nesl sám dvě konvičky v rukou, neboť bez vína a vody nelze sloužit mši ani v prázdném kostele, kde byl sám a sám bez jediného věřícího. Tento kněžský Vystrkov bez ministranta i kostelníka může být předstupněm svatosti v podzimmích plískanicích a zimním nečase, kdy tlusté zdi jizeb jsou plny vlhkosti a okna věčně pozastřena zamlženou šedí. Mrazivá osamělost starých far se nemění ani příchodem nových vysvěcenců a stále se jí stýská po dětských hlasech i lidském teple.

Gotická freska Navštívení Panny Marie v křížově sklenutém presbyteriu dokazuje původní zasvěcení kostela i dávnější čas stavby, lamingenovské epitafy připomínají jeho patrony, známé utiskovatele Chodů, ale marně hledám „mdlý oltářní obraz“ Václava Mánesa, který ještě před půl stoletím zde ověřoval František Žákavec a viděl ho na vlastní oči. Ne bez dojetí hledám stopy tří Mánesových sourozenců, od jejichž návštěvy v zdejším zámečku uplynulo víc než sto let.

Snad je pamatuje umná kovová mříž ve vratech parku, v jehož středu stojí v nezměněné podobě architektura zámečku přesně tak, jak ji před sto lety kreslil a koloroval Quido Mánes. Jen ovčáka s rounatým stádem bys tu marně hledal. Na nádvoří zatím vyrostla mohutná borovice a nad vchodem zavěšené znamení českého lva v hrdém nakročení, tak charakteristickém pro většinu Josefových praporů, jej tu stále zpřítomňuje s náznakem kašny a sochou svatého Prokopa.

Ničivá ruka času máchla příliš bezohledně do těchto míst a ze zámeckého zařízení neponechala ani památky. Kam zmizely rodinné portréty Lamingenů, kteří postavili zdejší zámek a našli svůj poslední útulek pod dlažbou kostela Nalezení svatého Kříže? Jen historik, znající dokonale minulost kraje, si

sem umístí postavu Arnošta Otowalského, císařského důstojníka z třicetileté války, který na jejím zakončení sehrál zvláštní vojenskou úlohu. Tento propuštěnec z císařského vojska nabídl své služby švédskému generálu Königsmarkovi, který tehdy vtrhl od Chebu do Čech a zmocnil se Falknova, Klatov a jiných míst této části země. Zde přeběhlík dostal od Švédů několik set „sedel“ a v silném průvodu švédského vojska spěchal k Praze. Prozradil švédské soldatesce nejslabší místo v opevnění hlavního města a Königsmarkovo vojsko se zmocnilo za nočního času Hradčan i Malé Strany, které dokonale vydrancovalo.

Kam se asi podělo patnáct set svazků ze zámecké knihovny, která, jak uvádí Sommerova topografie, obsahovala vzácná díla klasiků i svazky učeného čtení historického a přírodovědného? Ty zejména se těšily obzvláštní přízni dvou sester Mánesova hostitele, barones Luisy a Ernestiny. První z nich je autorkou „Vzpomínek různého obsahu“, vydaných v Praze pod názvem „Was ich erlebte! Was mir auffiell“ Tato učená, zcestovalá šlechtična, poutající stejně jako její sestra svou duchaplností a rozsáhlou vzdělaností mnoho svých současníků, byla dopisující členkou říšského geologického ústavu ve Vídni a socia onoraria jedné provinciální italské Akademie delle belle arti, majíc stejné záliby jako německý básník Johann Wolfgang Goethe, tehdy hojně čítaný v našich vzdělaneckých kruzích. Luisa Kotzová se vyznačovala i rysem určité bohémské ležérnosti v odívání i společenském vystupování, které ji v určitém směru sblížovaly hlavně s Josefem Mánesem.

Jan Herain, který zde s archivářskou přesností zjišťoval v osmdesátých letech minulého století vzpomínky na všechny tři Mánesovy sourozence, našel zde ještě živé Josefovy modely a

mohl si na místě ověřit zprávy o umělcích, dosud svěží v paměti současníků. Už se osobně nesetkal s baronem Kristiánem Kotzem, který zemřel roku 1883 a byl pochován na hřbitově u kostela. Tento příznivec a hostitel celé Mánesovy rodiny slynul zvláštní sběratelskou vášní, jistě neobvyklou u císařského správního úředníka. Nashromáždil cennou sbírku starých pluhů a polního náradí z celého Pošumaví.

Vědoucí zrak si i v dnešním spuštění vyvolá na pažit pod mohutné listnáče Amálii Mánesovou, ztepilé postavy v krinolíně nebo zvonové sukni, jak si vyšla natrhat květiny pro odpolední malování. Poznáváš i její průvodkyni, baronesu Janu, tak důvěrně známou z dvou Josefových portrétů, z nichž nás dodnes uchvacují svou ženskou krásou plná ramena a z tmy vlasů zasvitnuvší růžový úsvit vetknutého svlačcového květu. Za nimi kráčí zpodivínštělý dobrácký Quido, milující koně a žánrové výjevy; podle jeho sametové vázanky každý na první pohled pozná, že tu jde o umělce. Štíhlá, vysoká postava v kostkovaných „píšťalách“ kalhot, s přehozeným plédem přes jednu ruku a v druhé držící štábrličku se stříbrným knoflíkem, toť on, Pepi, chloubu rodiny, který tu vyhlíží nějakou dívčí tvář pro kresebnou studii. Baronesa Jana mu už vybrala jednu černobrvou krasavici s plným poprsím v upjatém živůtku, jejíž tvář, orámovanou černým šátkem, zavázaným na babku po bavorském způsobu, zbásnil v akvarelovém portrétu s nezapomenutelnou milostností a mistrovstvím. Každá dívčí tvář, jím zpodobovaná, se mu pod rukou proměňuje v oslavu ženské krásy a dětské něhy, každá květina v nějakou náповeď nebo zpověď jeho nejniternějšího osudu. Kdo z ctitelů Mánesova portrétního umění by neznal překrásnou akvarelovou podobiznu Františky Gróbnarové, dcery

újezdského šafáře, kterou si baronesa Jana natolik oblíbila, že si od Josefa objednala dokonce dva její portréty. K dvěma portrétním kresbám újezdským připsal malíř i jména svých dívčích modelů Stamper Baberl a Hobl Kathl, jejichž pozdější lidské osudy vysledoval na místě při své návštěvě v Újezdě na sklonku první světové války František Zákavec. Ještě tehdy přesně podotkl o zdejší vsi, že „lid mluví německy, ale chalupy jsou české“.

Hle, štíhlý malíř se naklonil u potůčku, aby si natrhal kytičku pomněnek a doma si ji zbožně namaloval. Těžko dnes luštíme vybledlé písmo, chtějíce vypátrat smysl slov, poznamenaných k jednotlivým částem květiny. Jen jedno je zcela zřetelné: Heiligenkreuz – ano, Újezd svatého Kříže...

4627 N. 10th

J.S.
4/6/62

Znal lidovou píseň o holce modrooké nebo cyklus epigramů Kvítí, v němž si jeho vrstevník a goethovec František Ladislav Čelakovský brousil ostří svého intelektu a vtipu? Tři básně věnoval pommence autor Ohlasů a Růže stolisté v této své květomluvě, která ještě po stu letech dovede vzrušit náš cit:

*Nic nedělá, mne minouc, mlád' k pestřejším že pobíhá:
ó, však ráda bude někdy pomněnky trhat.*

*Rozmanitých natrhal já kvítků svou pro milenku:
ach, želu mého! Tu již vadne pomněnka milá.*

*Jen stálým pomněnka se má k světu navlažováním,
živena jsouc tu vodou, tamto slzí potokem.*

Často, přčasto nás při pohledu na polní kvítí vzruší pomyšlení na shodu i rozpornost obou umělců, kteří se dobírali samotné podstaty naší kmenové duše, oba z rodu uměleckých zakladatelů, oba vyznavači slovanství a výsostného umělectví. Jeden z Prahy, druhý Jihočech... Vzhled štítarské fary zůstal pravděpodobně týž jako za pobývání Quida Mánesa v zdejší hospodě Josefa Reinische, kde kreslil podle modelů selské typy k svému nejslavnějšímu obrazu Křesťanské cvičení. Tato žánrová scéna je se vším všudy celá ze Štítar. Postavu německého venkovského faráře Matěje Brauera, pozdějšího arciděkana v Horšově Týně, namaloval přímo ve farním pokoji. Tam se shromáždila štítarská mládež se svými rodiči a její duchovní pastýř ji zkouší ze sedmera svátostí i sedmera hlavních hříchů, ty mladší zase z příběhů biblické dějepavy. Jindy zaujal malíře ve Štítarech zcela jiný výjev. Hle, dětská

drobotina se rozběhla k potoku a tam si spouští pro vlastní radost vodní mlýnek. Oba tyto obrazy byly svého času velmi známé po celých Čechách zásluhou Krasoumné jednoty, která je vydala v ocelorytině a litografii jako prémie pro své členy. Quido mohl tenkrát spatřit v mnoha jizbách krajkářky, skloněné k polštářkům při paličkování krajek a večer zase schůzky děvčat u kolovratů při svitu loučí. A ještě jeden Quidův obraz si vyvolávám před hospodou, dnes tolik pozměněnou. K hospodskému stolu se sesedla venkovská společnost a pod trámovým stropem naslouchá nějakému zajímavému vyprávění pana učitele, který si právě sahá do tabatěrky pro šňupeček. Naproti němu podřimuje mužská postava, jejíž habitus i tvář nasvědčují docela jinému prostředí a zálibám. Ano, je to on, Josef Mánes, který tu odpočívá po nějaké delší pouti a blaženě pokuřuje z dlouhé dýmky, když tornu s malířským nádobíčkem pověsil vedle sebe na opěradlo židle... Stojím před štitarskou farou, jejíž honosný vjezd pamatuje oba Mánesy. Kvetoucí kaštany stíní kapli svatého Judy Tadeáše, kterou dal vystavět na svůj náklad roku 1701 zdejší farář, poněvadž mu churavost nedovolovala denně vystupovat vzhůru k farnímu kostelu svatého Vavřince, obklopenému valy dávného hradiště, a sloužit tam mši.

Do údolí k říčce pospíchá cesta mezi chalupami a ploty selských zahrádek. Najednou zacukrovaly hrdličky, prudce zavoněl šerík a ptačí zpěv se rozpršel na vyrašené větve. Od poutního kostela svatého Vavřince se ozval smuteční pochod venkovské kapely a ty si najednou vzpomínáš na dávná slova německého kněze ze sousední kolatury – Alles vergeht... Ano, vše pomíjí...

Naše vzpomínka si umísťuje do poběžovického zámku v

čtyřicátých letech minulého století dvacetiletého hudebního učitele thunovských komtes Bedřicha Smetanu s hubenou tváří pod obryleným modrým zrakem a vlasy dlouze dozadu sčesanými, jak zde píše dvanáct fug pro svého pražského učitele, slepého Josefa Proksche. Tehdejší ředitel pražské konzervatoře Jan Bedřich Kittl doporučil na souhlas Prokschův mladého vyučence hudbymilovnému hraběti, který bral na hudbu přísné měřítko a podle něho velmi výběravě volil i učitele. Když se kandidát muzikantské existence představil u Thunů, vzbudil jeho mladický zjev všechny možné pocity kromě důvěry. Hrabě vyzval Smetanu, aby sám zahrál nějakou klavírní skladbu. Ruka klavíristova sáhla do kláves a struny zazněly tak dokonalým úhozem těžké skladby Pia Richtra, že nový učitel byl přijat okamžitě. V tomto letním šlechtickém sídle prožil nejšťastnější chvíle svého mládí v stálém milostném toužení po své milované Kateřině Kolářové, která se později stala jeho chotí. Ach, kam se poděl starý spinet, svědek jeho citů nejintimnějších a zároveň pamětník veliké hudební kultury, kterou slynila celá thunovská rodina. Její nástupci byli stvořeni z docela jiného těsta. Coudenhovové-Calergi dali Praze dva přísné místodržitele, kteří s kumštem měli málo společného. Jeden z Coudenhovů, nevím už který, dal si od sochaře vymodelovat svůj portrét v nadživotní velikosti a kamnář jej vyhotovil jako kamna. Stála na chodbě jako kuriozita, jistě nemající obdoby v celé sluneční soustavě. Škoda, že tato „kamna-portrét“ vzala zasvé po pětačtyřicátém roce. Jiný z tohoto rodu, Richard Mikuláš, autor Panevropy a přítel evropských státníků, by se tu setkal se svým dětstvím i s podivným světem vypravovánek své matky. Přišla sem jako pohádková princezna ze země kvetoucích třešní pod památnou

horou Fudžijamou a její jméno zní i pro nás exoticky – Mitsu Aoyama. Jak musil působit její cizokrajný zjev na zdejší Němce „s cvočkem v uchu a s cínovými knoflíky na svátečních vestách“.

Kaštany rozkvétají u výstavné budovy, kde v kartuši je latinský nápis připomínající Coudenhovy, a v zelenavém stínu mlčí svatý Jan Nepomucký. Dvě léta – (1680 - 1681) – strávil v zámku slavný barokní sochař Jan Brokoff, tehdy ještě málo známý, aby zde podle Rauchmüllerova bozeta vyřezal z lipového dřeva veliký model pro sochu tohoto světce. (Co všechno archiváři nevypátrají?) Jan Herain uvádí, že podle Brokoffova modelu byla ulita v Norimberku bronzová socha pro pražský Karlův most a objednal ji Matyáš von Wunschwitz, tehdejší držitel poběžovského panství. Když prý sochař sochu vyřezával, byl ještě náboženství luteránského, ale během práce na modelu změnil pronikavě své smýšlení, dal se znovu pokřtít a stal se katolíkem. Bylo by prý tehdy posměchem, aby katolíci přijali z rukou luterána sochu národního světce, „o jehož svatosti tehdy ještě nikdo nepochyboval“.

Nad městečkem se zdvíhá sedlová střecha zámecké věže a dvě kančí hlavy pozorují z průčelí nástup vojáků k cvičení.

A znovu se ti mihne rychlá chůze štíhlého malíře s ostrými rysy v obličeji: výbojná muška pod rtem a tesknota v zraku – toť zase on, Josef Mánes. Přišel pěšky z domažlického nádraží, kam přijel v uhelném voze od Plzně, když už po západní dráze nejezdily osobní vlaky. Ujel tenkrát v šestašedesátém roce z Prahy před Prušáky a z Domažlic zamířil k sídlu svého příznivce Kristiána Kotze z Dobrše, snad přibližně tímž směrem, kudy vede dnes železniční trať k Mariánským Lázním. V tehdejší Ronšperku (nynějších Poběžovicích)

vzbudil jeho zjev takový rozruch, že ho opatrní sousedé pod vlivem válečné psychózy pokládali za pruského špióna a přes marné protesty obviněného jej uvěznil v obecní šatlavě. Jen osobnímu zásahu barona Kristiána mohl poděkovat, že se ocitl v známém prostředí svých hostitelů z Újezda svatého Kříže.

Při svazích u tratě mezi Poběžovicemi a Mutěním žlutne všude úročník, sosnové lesíky se střídají s lány a já marně hledám u Kramolína starou pohodnici, známou z Baarova románu, kam kdysi šla pro lékařskou radu k „hyclíkovi“ Božena Němcová.

Jen pelyněk voní u cesty před újezdskou farou a v štítovém výklenku jedné chalupy stojí lidová soška nějakého světce, pravděpodobně patrona některého z hospodářů, který svěřil po názoru doby svůj dům jeho nebeské ochraně. Vystupujeme do kopce podél lomu a poplašné troubení varuje chodce, aby pospíšil před účinkem střelby a možností úrazu. Sosny a kručinky provázejí poutníka až k vrcholu, kde se otvírá vyhlídka přes celé údolí Radbuzy, ves nese na zádech kostel i s farou a krajina s horizontálami mezi ustupuje k severnímu obzoru, uzavřenému typickou siluetou Přimdy, korunovanou zříceninou románského přemyslovského hradu. Už odkvétá jestřábník chlupáček a jeho hebké chmýří poletuje nad trávami, nad žlutými květy svízela syřišťového přelétl perleťovec, vánek přebíhá v obilí a čerí metlice a v zátočině u cesty za osamělou borovicí trsá cvrček pod šípkovým keřem. Snad tady někde hledal nemocný Josef Mánes pověstnou žlutou růži, v jejíž jemné vůni už kličkovala Smrt.

Když tu chodíval ještě zdrav, kreslival si na mezích ostrou špičkou tužky téměř všechnu domácí květenu: slzičky Panny Marie, nízké pupavy nebo narůžovělé jehlice babí hněv, tak

sličné ve své složitě prostotě. Tady si pozorně prokresloval jahodník od květu až po plody s botanickou soustředěností, a podle svědectví malíře Karla Javůrka (nechápu dobře proč) prý od té doby začala jeho trudnomyslnost. Já si však ponechávám v zraku dívku v červené sukničce, ležící někde na pokraji hájku s uzlíkem hříbků opodál, jak ji v šťastné chvíli namaloval na jeden dopisní papír. Pro koho asi? Ještě kvetou třezalky a pávivec teskní svým bledě modrým květem pod třepetavými běláskovými křídly, ale mě víc zajímá, na které straně leží Bělá se starodávným kamenným mostem, ozdobeným alejí barokních soch, kde si Josef Mánes nakreslil německou selku v kroji, který je tak podobný chodskému.

Také Eisendorf, nynější Železnu, bych chtěl navštívit pro jednu vzpomínku na Amálii Mánesovou. Namalovala tuto ves se svým vytríbeným barevným citem a do ploché krajiny umístila žně pod horské vrcholy, které se mohou nazývat Lysá hora, Herštejn nebo Studničná, ale svou atmosférou jistě patří Amáliin nejznámější obraz do těchto končin. Čistá voda pramínku se třpytí v kolejíh cesty a pospíchá k polnímu rybníčku. Chlapci s husími brky ve vlasech představují Indiány a děvčátka svou čelenkou pravděpodobně Rybanu, poněvadž klukovská touha našich dní je stejná jako za našeho dětství, ale děvčata tehdy ještě nezbožňovala Vinnetoua.

Jehlan kostelní věže podobný klatovské Černé věži a zeď zámeckého parku s kulisou mohutných stromů tvoří z této strany podobu Hostouně, bývalého střediska samosprávného okresu, kde si Josef Mánes kreslil erbovní znamení lva, kupodivu českého, v tomto tehdy čistě německém místě. Vešli jsme parkem k obilnému zámku a zastavili se u pionýrů, jejichž tábor pojmenovali Smrčina. Někteří hráli odbíjenou, jiní

svačili u stolů nebo uklízeli v stanech, které proměnily tuto zelenavou tišinu bývalého feudálního sídla v domov prosvětlený dětskými hlásky. Náhle se rozvoněly kvetoucí lípy, rosa vy dýchla chladem a stříbřité slunce rozpustilo v svém světle každou tvrdost. Mírím za klukovským pospěchem k veliké tabuli. Hle, jakou vábničkou lákají lesníci chlapecký zájem k svým zálibám? Fotografie představující říjení jelenů mají stále nové a nové zájemce...

Branou vjíždí traktor, jako by nám chtěl svým supěním připomenout za každou cenu prudký puls naší doby na rozdíl od poklidného kosení sekáčů. V ohybu cesty se zastavilo nákladní auto a dělníci odvíjejí ocelová lana, aby jimi objali štítovou zeď stavení, které zřejmě překáží rychlému dopravnímu provozu. Zahučel motor a už začíná pracovat rumpál, lana se napjala k prasknutí a za okamžik se řítí celá zeď, aby uvolnila silnici, tísněnou z jedné strany vysokou hřbitovní zdí a z druhé oním panským stavením. Snad v některém Mánesově náčrtku bychom našli kresbu hostouňského kostelního portálu s točenými žulovými sloupy a kamennou Pietou nad vchodem. Tuto památku by právě on jistě neminul bez zájmu. Na svažitém náměstí upoutá barokní sousoší svaté Trojice, zastíněné korunami čtyř lip. Ulička s prampouchem i poschoďové domky na rynku se od těch dob mnoho nezměnily a pamatují i naši uměleckou trojici.

Zbořme pomyslnou zídku času a přenesme se na pohádkovém koberci z Andersenových pohádek do lesních hlubin, které se prostírají za babylónskými rybníky od České Kubice až k Fichtenbachu.

Nenechme se mýlit názvem Fuchsova Huť, který tato osada získala po zakladateli tamní první sklárny Antonínu Fuchsovi.

Jeho syn Benedikt tu ještě pokračoval ve výrobě skla a potom celou huť prodal polnímu maršálkovi Karlu hraběti Kinskému. Čtenáři jednoho Vrbova románu by si mohli tuto končinu vybavit pod jiným, daleko poetičtějším jménem „Zapomenuté údolí“.

Hnědá tma pod kmeny a temná zeleň smrkových větví s tesknou šedí lišejníků budou nás provázet na této cestě se „slunečním poutníkem“ a na každém kroku si připomeneme některou kresbu Josefa Mánesa. Od šťavnaté zeleně trav se ostře odrazí sytě fialový květ černohlávkou a lesní stín se náhle rozsvítí pohyblivou křivkou běláskova letu. I tady myslím na malíře. Nikde v jeho náčrtcích jsme se nesetkali s jemným mřížovým motýlího křídla, neboť tento umělec-panteista měl příliš jemné srdce, než aby snesl pohled na přišpendleného božího tvora.

Jeho jemná ruka tu citlivě kreslí větévky kapradin i splývavé linie trav, dlouhé jako hastrmaní vlasy a hebké jako zelenavé trávníky pro večerní rusalčí tance. Věřím, že je tu spatřil. Jak jinak by je dovedl tak sugestivně roztančit na své kresbě Soumraku, kdyby je nebyl spatřil z bezprostřední blízkosti? Nad černým lesem plynou v modru kadeřaví bílí beránci a z výšiny se rozvírá krajina, kterou v dálce lemují jemnou vlnou Prsa Matky boží i oba Javory a dále Hoher Bogen, jak je tu kreslil před sto lety on, „sluneční poutník“. Toto panoráma se vcelku nezměnilo, ale dnešní život a lidé byli by pro něho dnes jistě zcela nepochopitelní.

Na cestě nás míjí parta cestářů, jedoucí v nákladním autu, plném jemného písku, zasupěl traktor a v jeho stopách zůstala rozdrčená zmiže. Zasluchneš měkkou slovenskou řeč z úst lesních dělníků a dovídáš se od nich o těžkostech i vylepšeních

jejich dnešní práce.

Pod vzrostlým bukem spatřuješ u Myších vrchů kamenný pomníček s nápisem:

*Zde při výkonu služby tragicky zahynul Jan Prukner lesník
Dne 22. 5. 1958 ve věku 35 let.*

Jeho spolupracovníci tu vysázeli bílé a temně rudé karafiáty, ale k této chmurné scénérii patří spíš šedý rubáš mlh a dlouhý pláč podzimního deště. Jeden ze slovenských chlapců nám prostými slovy líčí tuto tragédii, v níž hlavní roli sehrál padající kmen.

Vdechuješ ostrý vzduch, prosycený rosou, odkvétajícími arnikami a smolnou vůni sloupané kůry, do níž je přimíšena zemnatá vůně vývratů a kořání. Zastavuješ se u několika takových padlých bohatýrů a vybavuješ si celý cyklus Mánesových studií smrkových a jedlových kořenů i pečlivou kresbu jedlové větévky, kterou neopomněl označit nápisem „Fichtenbach“.

Vysoké smrky, jejichž nádherné architektuře se všude tady podivuješ, spustily k zemi své zelené stóry a ty najednou vidíš dějiště jedné písně z Rukopisu královédvorského, kde osiřelá dívka sedí na hrobě svých nejbližších. Myslíl Josef Mánes při kresbě tohoto překrásného listu na některý šumavský motiv? To už nám nikdo nemůže spolehlivě dosvědčit. Jen „Opuštěná“ zůstala jako náповěd tolikerých opuštěností malířových...

Tato cesta k Folmavě je tak sugestivní, že by ses nedivily kdybys v některé zátočině spatřil malíře skloněného k nějakému vývratu, jak si pozorně kreslí kmen a celou armádu mechů, tak rozličného odění. A napadají tě tu slova Písma:

Pohleďte na kvítí polní – ani Šalomoun ve své slávě nebyl oděn skvěleji nežli nejmenší z nich.

Jdeš tichem, zlatavý list břízy se neslyšně snáší do rudého maliní, v slunečním světle přelétla barvoměnka duhová a rozevřela před námi celou měňavou nádheru svých křídel. V černozeleném stínu vyzpěvuje potok, přeskakuje omšelé kamení a slunce vyhmatává z pařízku oranžové paroží jedné houbičky, výstižně pojmenované krasorůžek. Než si dokreslíš bílý květ ostružiny a podumáš nad tmavými lusky lupiny, jejichž kuličkami přikrmují rybáři kapry, spatříš na cestě nějakou chvějivou smyčku a rázem v ní poznáváš slepýše. Kupodivu, jak prudce hýbá svým úzkým jazýčkem. Než dosáhneš dlaní k přesličkám, plavuním a kapradí, jež ze všech zdejších rostlin pamatují nejvíce, vystřelí netýkavka svá drobná semínka a ty uslyšíš v hloubi lesa zapraskání suchých větviček i vzdalující se kroky srn. A všude tě tu provází nafialovělý květ šalvěje přeslenité.

Nevím, který z dnešních návštěvníků Folmavy si tu vzpomene na Josefa Mánesa. Ponejvíce se tu mihnou jen motorizovaní turisté, aby se podrobili pasové kontrole a spěšně odjeli někam k Norimberku, a stejně spěšně po těchto formalitách projíždějí jiní automobilisté přes Českou Kubici do Čech.

A kdo by vzpomněl na probuzeneckého faráře, který si zničil život jednou památnou řečí ve Slovanské lípě, pronesenou v Českých Budějovicích bouřlivého roku osmačtyřicátého. Bezmála čtyřiaadvacet let prožil páter Antonín Krejčí v tomto kulturním vyhnanství pod dozorem četníků a za neutěšeného stavu hmotného. S jakou asi radostí přivítal na své farce vzácného přítele Karla Jaromíra Erbena, archiváře a slovuťného

básníka, když přijel naposled na Chodsko o svátku svaté Anny roku 1868 po svém moskevském zájezdu na Slovanskou národopisnou výstavu.

Jistě dlouho do noci lačně naslouchal poutavému vyprávění svého milého hosta, když se rozhovořil o své pouti v širé matičce Rusi i o pražském životě těch let, tak přespříliš vzdáleném živobytí zapadlého vlastence zde na samých hranicích Čech. Zda bylo tenkrát vysloveno i jméno Mánesovo, který jediný z tehdejších českých výtvarníků provázal naši delegaci do ruské země? Byl tehdy hostem u svých šlechtických přátel na Hané a k výpravě se přidal teprve v Olomouci. Jak jej uchvátil lidový život v slovanské metropoli pod Kremlem a jak často zajížděl do slavné Trojicko-Sergejevské lavry, opevněného klášterního města „s chrámem na chrámě“ a s pohádkovým bohatstvím starých památek. Jeho bohatá žeň se někde ztratila ve vlaku při zpáteční cestě, kdy už jeho duch byl zasažen zákeřnou nemocí.

Dva roky před touto ruskou jízdou se vracel z umělecké výstavy mnichovské a v zářijovém dni napsal ve Folmavě dopis pražskému staviteli Františku Václavíkovi, svému příteli z doby malování Orloje. V kterém stavení asi psal svůj list, tak toužebně žadonící o možnost vlastního velkého ateliéru?

Spatřil jsem na mnichovské výstave skvostné obrazy a viděl v nich, že nebyly malovány ve studentské komůrce, že byly vytvořeny ve vysoké světlé prostoře, kde tvůrčí duch volně dýše. Cítím svou sílu a byl bych toho hoden. Nedejte této mé snažné prosbě padnouti...

A ještě jednou se sem vrací pro velikou studii stromu, které

se podivuje rytíř Lanna, jenž jej už šíleného vypravil do vytoužené Mekky nad Tiberou. Tam jej sestra Amálie nalezne u fontány di Trevi mezi dětmi a žebráky. A potom už jej provází jen šílená vidina žluté růže a dlouhá, předlouhá noc...

Jak by byl asi páter Krejčí přivítal v svém chudém domově tohoto zvláštního poutníka, který byl zvyklý chůzi na parketách zámeckých komnat jako rozený aristokrat, ale jeho čeština byla výrazově chudá a toporná až k pláči. Jak přesně a odstíněně se dovedl vyjádřit jazykem, kterému se naučil v pražských školách, tehdy německých – on, který první vyjádřil kmenový charakter našeho lidu a českému umění naznačil cestu k slovanskému východu. Jak rozdílný byl vnitřní svět tohoto nejspánilejšího ducha, jakého kdy mělo naše umění, od trudné existence českého faráře v tomto německém Vystrkově...

Tři hodiny pěší chůze je odtud do Domažlic a ještě blíž do historických chodských vsí. Byl to zvláštní úradek osudu, že nebylo dopřáno právě tomuto malíři dostat se v důvěrnější styk s nejzápadnějším slovanským světem. Jak by byl asi vyjádřil temnookou a černovlasou krásu postřekovských děvčat?...

Ne, nemohu se zbavit těchto znepokojivých otázek právě tady ve Folmavě, kde mě stále pronásleduje jeden nedopovězený osud kněze krajana, po němž tu nezůstalo zhola nic. Jen tráva se rozbujela na místě zbořené farky a ani dřevěný skromňoučký křížek tady na lesním horském hřbitůvku nepřipomene památku muže, který tu prožil mužný věk mezi samými cizinci po jazyku i duchu.

Jen ústní podání umísťuje na folmavskou farku úkryt prchajících polských revolucionářů a setkání českého bouřliváka Josefa Václava Frice s Janem Nerudou. Nevím – ale povaze hostitelově by tato konspirátorská úloha docela dobře

slušela.

Jen zapomenutý kněžský kvadrátek na kostelní lavici a mezi kaštany před chrámem kamenná postava mlčelivce z Nepomuku, mohutná lípa nedaleko kasáren a poblíž sakristie staré stavení s vyřezávanou pavláčkou zůstávají svědky o životě kněze a jeho osadníků. Květy oměje šalamounku, obrovského rdesna, kostiválu a hortenzie zůstaly jako památka po odsunutých Němcích z Folmavy za dvěma vysokými vlašskými topoly na hřbitůvku v stráni. Stožáry výšek a korouhve sněhových vánic.

Od kostela se rozvírá náruč výhledu přes hranečníky až za Brod nad Lesy. Tam Josef Mánes kreslil jedno typické selské stavení se střechou zatíženou kameny, jaké jsme vídali ve Volarech. Díváš se a zdá se ti, že vidíš známou štíhlou postavu kráčet rychlou chůzí z Folmavy k brodské poště s dopisem – a pan stavitel Václavík v Praze bude jistě vrtět hlavou nad jeho bavorskou známkou.

A tvá pout', poutníče z našeho času, která od Českého lesa směřuje ke Kleti, dostala zde své předznamenání. Bude často vzrušována spleť lidských osudů a křížovatek, z mnohých stop bude vítr zviřovat prach minulosti a poupata náповědí rozkvetou v plný květ jen někde a někdy. Melancholie, tvá mlčelivá průvodkyně, tě pozastaví na mnoha místech této pouťi a zůstane ti po celé cestě věrnou společnicí.

Mnohé pochopíš teprve z jejich zámlk i své příliš časté osamělosti právě v těchto končinách.

Šťastnou cestu!

VÁCHALOVA ŠUMAVA

Mezi nejvroucnější malířské milence Šumavy patří jistě na první místo Josef Váchal, dřevorytec, knihař, řezbář, sazeč, tiskař a spisovatel, pokud se týče jeho profesí, a zároveň satirik a mystik, autor Postily kacířské, Přírodopisu strašidel a jiného odbojnického čtení, bytost velmi složitého vnitřního života, která často pod maskou úšklebku a siláckých slov skrývá hluboko v nitru něžný cit k němé tváři, letitým stromům, prudce tekoucím vodám a všemu božímu stvoření.

Málokdo proputoval klostermannovský svět lesních samot tak důkladně jako on ještě v dobách, kdy neschůdnost cest, odlehlost lidských příbytků, naprosté nepohodlí i častá nepřízeň počasí nelákala do těchto končin mnoho turistů. Málokdo je tak důvěrně zasvěcen do poezie močálů, jezírek a lesního příšeří, do života lidu starožitného a pověřivého v lesních samotách kolem Prášil a Kvild, nebo v tišinách prostírajících se od Luzného k Březníku a od Hartmanic ke Kašperským Horám. Ctitel německého spisovatele dobrodružného čtení a strašidelné romantiky z bezděkovského zámku Christiana Heinricha Spiesse, vposlechl mnoho lidového vyprávění o slavných pašerech a odvážných pytlácích v okolí Prášil a převyprávěl je do stati Očarovaná Šumava. Je to vlastně krvavý příběh o pastevcu a poslici, která chtěla za pomoci nečistých sil vyzvednout zakletý poklad, ukrytý někde v lesích u Bärensteindlu. Černý myslivec z Weitfällern hrál v tomto příběhu velmi důležitou roli, stejně jako satanské

mocnosti, jejichž zloby se obávali bázlívní obyvatelé hamrů, brusiči skla i dřevaři, přespávající za bouřlivé noci někde v odlehlé boudě za roklanskou hájenkou, a této bázni nebyli prosti ani dělníci z prášilské Eggerthovy papírny na ruční papír. Ti všichni tenkrát pevně věřili, že čtvrtek je onen nebezpečný den, kdy se dějí na celé Šumavě neslýchaná kouzla a čáry.

S grafičkou Annou Mackovou prošel křížem krážem pod zelenou stmívavou klenbou smrčín celou Šumavu a Pošumaví, ať se vypravili na své potulky z letního bydliště u Srní nebo z Týnce a Nemělkova, kde snad byla napsána Očarovaná Šumava.

V krajině mezi Horažďovicemi a Plánicí, která se na léta stala mým domovem, se v Olšanech narodila Váchalova žena Marie, jejíž posmrtné památce věnoval vyznání tak milenecky cudné a čisté, že ještě po letech dojíhá svou citovou opravdovostí.

Příteli básníku z nicovské farky vyzdobil dřevoryty jeho Mír neděl i Zastavené hodiny, knihy samotářské poezie a přemítavých hodiněk jihočeského hloubavce, u něhož jsem poprvé slyšel o Josefu Váchalovi a poznal tam větší část jeho grafického díla.

Na souborné plzeňské výstavě, uspořádané roku 1930, byly poprvé vystaveny barevné dřevoryty Váchalova cyklu Šumava umírající a romantická, které svým osobitým pojetím okamžitě očarovaly diváka a natrvalo upoutaly jeho zájem o celou umělcovu tvůrčí činnost. Veliký foliant o rozměrech 65 X 49 cm, svázaný do celokožené vazby, je výsledkem pilné tříleté Váchalovy práce. I váha této knihy je úctyhodná: dvacet kilogramů. Vlastnoručně vepsaná dedikace v knize, kterou věnoval ctí a darem tiskaři Karlu Dyrynkovi jako poděkování za knížku o Váchalovu písmu, že ještě nikým tak pohlazen

nebyl, má tento dodatek: Odpusťte, že ten danajský dar, vyžadující jednak místa k uložení, jednak síly k přenášení, do Vašeho bytu jsem nedodal: hodilo se mně právě auto, svezší mne k Státní tiskárně. Věřím, že náš znamenitý tiskař a písmař měl právě z tohoto nenadálého daru upřímnou radost.

Rozvíváte tuto šumavskou bibli se zatajeným dechem a nevíte, u čeho prodlít déle, zda u čtyřiasedmdesáti dřevorytů, tištěných až šestnácti barvami, nebo u slovesného textu, stejně nápaditého jako osobitého.

*Autor osaměle stojí
v generaci vklíněn dvojí
k přítomnosti hodům nepozván.*

Tento Váchalův autoportrét je stejně trefný jako jeho vlastní epitaf, který si otiskl v Novém kalendáři tolerancí na rok 1923

*Zde leží J. Váchal pod drnem.
Devět znal řemesel úhrnem.
Knihař a malíř. Také psal.
(Však ducha doby pozaspal.
Hubené proto míval střevo...)
Nejraději opracovával dřevo,
a že ryl také do lidí,
dnes obdiv světa nesklidí...*

List za listem se rozevívá v této kouzelné knize a motiv za motivem defiluje v úžasné ztlumeném barevném souzvuku, jemném jako motýlí křídlo a namíchaném tak rafinovaně jako nějaké tinktury v alchymistově dílně. Po pěšině přeběhl d'ábel

v podobě lišky, na temném kameni se vztyčil pán v španělském kroji, snad sám don Huerta, pod jeho pohledem zasvítily z mokřadla bílé lebky a dívají se na tebe propastnou hloubkou svých prázdných důlků. Notová osnova větví je připravena pro zaznamenání slunečního nápěvu zrána za svítání, kdy v listí se zastříbří rosa a ticho rozezní zvláštní táhlé pozdravení rosničky. Grafík má předobře odpozorovánu soumravnou zeleň smrčín, nad sněhem vydechující tesknotu, zná i šedavé jitra jedlových kmenů, jež mně vždycky připomínaly píšťaly varhan ze zašlého cínu. Dovede zažehnout zelenavé světélkování hučících peřejí Vydry mezi černými balvany, vyvolá plavá zjevení podzimního buku i něžnou kadeřavost kapradí, ach, kdo je spatří kvést, stane se majitelem pokladu a bude rozumět zvířecí řeči. Myslíš nad těmito listy na nějaký strunný nástroj řeči, tak citlivý, jaký ovládal šumavský Mistr odstínu z Horní Plané, stále poutající mou čtenářskou pozornost: Adalbert Stifter.

Popust' uzdu obraznosti a nad hranicí, rozžehnutou ve filipojakubské noci, spatříš čarodějku, jak si natírá pupek rulíkovou masťou, aby nikým nezřena si mohla vyletět někam na sabat k d'ábelskému tanci. Grafík tě pozastaví u Vysokých Lávek a sdělí ti prapůvod obrovité vrby, pod níž našli kosti, řemení a zbroj rejtara z třicetileté vojny. Kdysi dávno si tady někde uřízl proutek, aby měl na svém útěku do hor čím popohnat koně, a propadl se do mokrého hrobu slatiny. Hodiny můžeš vysedat nad tímto foliantem, ale ponechme na chvíli slovo grafikovi.

V těchto končinách bloudil jsem se svojí přítelkyní malířkou M. Bylo 8. září, pouť v hauswalderské kapli: mimo bud s

perníkem stály tam dva vozy s hlávkovým Zelím, stůl se svatými obrázky a dost. Lidí hodně a stále ještě přicházeli ze všech stran lesními pěšinami, lidé hodlerovského typu, bez volat sic, avšak s maultuchy na ústech. Dali jsme se černou bahnitou stezkou, po níž nejvíce lidí přicházelo. Cesta vedla kol bahnitých lokáčů, poloslatí a mrtvých kalužin, s oázami Černých jalovců uprostřed plavuní a kapradě stojících, později obcházeli již četnými svými odbočkami a rameny lučiny a plesa vznikajícího tam potoka Stillseifenského. Po nějaké době stezka se ztratila nadobro: sem tam jen jakýs v houstnoucím hvozdě průsek jsme znamenali co cestu, po tlejícím mechu a hnijící trávě houpavou, s dnem slizké černé rašeliny, zabloudili jsme tu během dvou hodin dokonale.

Tento lesní poutník se nezastavuje s citlivým zrakem malíře jen u malebných zákoutí, přeje si přijít v styk i s bludnými světly, hopsajícími po mokvavých pláních, u zahrňujících vývratů a sedících nehybně na slizkých pahejlech ve vlhku se topícího lesa. To už není záležitost malířská, ale úžasný dar pozorovatelský, kterému neujde nic. Tuto krajinu nabírá všemi smysly. Jak koštěřsky dovede ochutnat všechny vůně a pachy, jak se dovede vyjádřit slovesným tvarem – tak přesným a odstíněným, že mu jej může závidět každý básník. Bylo by jistě krásným úkolem pro některého mladého zasvěcence do krás naší mateřštiny prostudovat v této Váchalově šumavské „spisbě“ její výrazovou bohatost u malíře udivující. Poslechněme si aspoň jednu pasáž o Šumavě voňavé a vůněmi okouzlující...

Jinak voní slat', jinak prales a stráně kolem vod.

Ti, kteří cítí ustavičnou potřebu přijímati do svého těla žár slunečních paprsků a spěchati z míst vlhkem zamořených, nikdy neucítí ničeho a vůni nerozlišují, takovým pouze vlhkost na plíce sedá a shnilinu cítí. A přec, bez nadsázky, i tento svět mokra má své typické vůně. Jasmínem voní celý tok Výdry, je-li aspoň čtvrt míle lidské stavení vzdáleno, Křemelná voní silnou kávou, na pohraničních potocích vyluzuje kapradí a tlení nikdy nesklizené trávy hru pachů jako z lihovarů se linoucí, na horách Spálená a Martina Luthera medovou vůni prhy cítíš a na hoře Ždánovské šerík. Cestou kol potoka roklanského pronásleduje mne vždy v podmračných vlhkých dnech vůně fialek. Na Luzném měděnku cítím, a jinde jiné čistě subjektivní vůně. Za dnů slunečných čichové požítky jsou suchopárnější: cítíš jen pryskyřici, lesní ozón, borůvčí a dosychající vřes. Kde palouk lesní k jihozápadu obrácen, k slunci, obyčejně pln zmijí v létě, balvany rozpálené kvečeru voní stiraxem, žádná z květin kol kvetoucích nevoní tak sladce a mdle. K dojmům zrakovým velkolepých scenérií krajinářských na Šumavě, a krom sluchových za činnosti živilů, čichové náležejí nikoliv k požítkům nejmenším.

Skláním se nad jemným barevným mřížovým těchto dřevorytů, jejichž citlivého koloritu se do té doby nikomu z dřevorytců nepodařilo dosáhnout. Některé jsou po stránce grafické techniky hotovým zázrakem. Zdá se mi nad nimi, jako bych v světlech zahlédl útlou bledou ruku rozeznívat struny citery, nástroje kdysi tak oblíbeného mezi šumavskými Němci, na něž se naučila hrát jeho zvěčnělá žena Marie na Kašperských Horách v době své mladosti. A zase jako bych uslyšel tvrdě zaskřípnout neúprosnou disonanci: šepot ženské

zbožnosti pod sklopeným zrakem a z ďábelských strží stínů výsměšný skřek démona. Tento pozorný čtenář Arbesových romanet nám dovede vyvolat i Šumavu plnou dramata a lidských osudů.

Na některých listech jako by jej provázela vzpomínka na písecké dětství u dědečka Jana Alše, ševce, který měl tvrdou trestající ruku a zase dědečkovskou slabost pro vnukova alotria, jež podplácel nedělními výlety, ale k lesní samotě U Honzíčka, odkud je možno v průzračných zářijových dnech zahlédnout celou Šumavu, jej při jedné návštěvě zavedl otec Aleš-Lyžec. Snad už tehdy byla hora Boubín touženým dějištěm, aby pozdější malíř dychtivě vyčkával na jejím vrcholu první zazlátnutí úsvitu. Tento dřevoryt je polaskáním milostným, na něž do smrti nezapomeneš. Bože, jak daleká cesta byla od dětského okouzlení k pozdějšímu údivu zralého Mistra nad přírodou, když promluví některou ze svých čtyř řečí, jimiž jsou živly...

Ať se zastavíš na své pouti mezi vřesovím u obludy balvanu, jejíž hřbet obrůstá mech, nebo na slatích, když zlátnou břízy a odrážejí plavý déšť listů v černém zrcadle močálu, vždycky si vzpomeneš na některý list z této knihy, stále plný tajemnosti a tajemství.

Jako on miluješ staré stromy – odedávna!

Až půjdeš zase po ní cestou mezi Jindřichovicemi a Mlázovy, vzpomeneš na prastarou lípu, která silou svého kořání nadzdvihla a sesula zdivo kapličky - a tento boj přírody s lidským dílem přiváděl grafika do úvah o stálém sváru ducha mezi pohanským strachem z přírody a křesťanskou vírou v trvání lidské duše i po smrti těla. Už nenaleznou žluny a zvonohlíci svá hnízda pod zelenou klenbou topolů v aleji, která

stávala mezi Plánicí a Nicovem, větrolam i harfa, dnes čišící prázdnem až k úzkosti bolestným! Jen malonické lípy stojí dosud na svém místě doširoka rozkošatěny a rozdouvajíc léto včelím chorálem ze svých medově voňavých korun jako jejich letitá sestra na úpatí Práchně...

Ale bude to někde na stráních u Kvild nebo na výšinách Královského hvozdu uprostřed září, kdy si z torny vyndáš několik listů a přečteš si v upřímné vzpomínce na celé Mistrovo bohaté dílo tuto jeho chválu šumavské jeseně.

Slunce ještě opíjí se vlastním vedrem, nahrazujíc tak úbytek teploty pohlcený časnými ranními mrazy: když však tvář svou schová, tím žalostněji kraj předtuchu nastávající zimy vyvolává. Přibývá barvitosti zemi. Je tklivá příroda stále více, řekl bych však, že čistší, a jako křesťan po zpovědi. Příroda chová se jako zbožný před smrtí, cítíc zimu v zátylí. Zdá se ve vzpomínkách již jen trávit zbytek zbyvajících jí krásných dnů, ve vzpomínkách, jimiž jsou nesčetné závoje a jednotlivé niti pavučin, natažených mezi stonky vysokých trav a spojujících černající se natě jahodin. Běl a hebkost těchto přeumných sítin vyplní kdejaký prostor, a prosáknuta démanty rosných krůpějí, purpur tlumí i červeň plavuní, osladičů i malinišť. Ožíví matně se rdící vřes, plný duh pozdního babího léta.

Mnoho však je ještě překrásných zářijových dnů! Obloha vždy vyrovnána, s kopulí svojí modrosti přímo bezednou. Jaké barvy hrají po vysokých trávách, od světlých bohatých škál až k lomenostem jívy a kleče, traticích se v dálce do sytých a těžkých úderů slatí, černých bříz, bobulí lesního bezu - až k ostrosti hýřícího, podzimem zbarveného listí, v hroznech jeřábů plá růžové, ladné světlo do stínů sytě bronzových.

Počasi však když se změní a hustá masa ohromných šedých mraků zakryje úsměv slunce, tomuto kraji vydere se z útrob první táhlý sten. Vichr...

Tady přestanu číst, na tomto místě se zastavím a podumám, proč jen tak malounko čtenářů si může listovat Vaší Šumavou, když by mohla očarovávat tolik, tolik dychtivých očí. Tož za tu Šumavu i za ty čtenáře posílám k Vašemu čerstvému hrobu svůj upřímný obdiv a dík.

KLEŤ

*Mračen stíny táhly v žírném dolu,
bílý měsíc trhal jejich shluk,
o půlnoci hádaly se spolu
Kleť a Kluk.*

*Lidé mravenci již dávno spali,
temné olše šuměla a buk,
proti Kleti, obru, vytyčil malý
svou pěst Kluk.*

*„Kmenů sta na valné nesu lebi,
stín můj noci padá v svěžest luk,
šuměl starý Klet' svou výzvu k nebi,
s chlapce drzosti se ozval Kluk:*

*„To je toho! Věru, neslýháno!
Věru, čas, bys marnou chloubou puk!
Chci se s tebou měřit, než vzplá ráno!“
Klet' již ani muk.*

*Vzešlo jitro. Slunce oba měři:
Klet' je obr, Kluk je vskutku kluk!
V obrovité stinných hvozdů šeri
mlčí Kluk.*

(České Budějovice, v březnu 1906)

Míčová hra s rýmy, kterou Jaroslav Vrchlický tak mistrně ovládal, je projevem především jeho múzy rozmarné a lehkonohé, jež hravým rytmem posloužila básníkovi především k tomu, aby svou smyslovou pohodu mohl příležitostně vtělit do jedné českobudějovické pamětní knihy.

Tyto verše však neúplatně prozradily na básníka, že nebyl příliš častým hostem v těchto končinách, poněvadž by věděl o Kletí, že je rodu ženského a k dosažení jejího vrcholu bude vždy potřebl pomalého a pevného kroku.

Víc než třetinu života jsem měl před očima její táhlou vlnu, když jsem ji za jasných dní obhlížel z Mílové hory od svého myslívského působistě a mým českobudějovickým přátelům o

návštěvách u nás vzkazovala pozdrav domova.

Rok co rok jsem ji obcházel, pokaždé odjinud, za různého osvětlení a ročního času.

Krásná je v parnatém jitru, když zvedne svou bledě modrou siluetu z blatských rovin nad hladiny rybníků, plných stříbrných jisker, kdy na jejich březích voní kosatce a rackové píší svými křídly do nebes své kmitavé vzkazy.

V proměnách světél a stínů jsme si ji s kamarádem Karlem Štěchem kreslili pod těžkými mračny z jednoho místa u Křemže v polovině srpna, a než jsme skončili svou práci, spatřili jsme vyfoukané nebe, plavá strniště ;i oschlé oranice, prostírající se až k jejímu lesnatému úpatí. Na památku těchto chvil zůstal jako svědeckví grafikův lapidární dřevoryt. Sem ji chodili malovat Ota Matoušek i Adolf Tráger.

Nikdy nezapomenu na silné dojmy při pohledu na její rozložitou lesnatost, spatřenou z výšin nad Komařicemi, od doudlebského hradiště nebo z Krasejovky, kde všude jsme se zastavovali s přítelem Aloisem Moravcem na svých potulkách krajem. Odtud jsme pozorovali západy slunce, které jsou nejkrásnější právě nad Kletí.

Spanilá je od Hosína, když se v žňovém čase pozasní rybníky mezi režnými lány a zelení luk, kdy o polednách postojí nebe, aby se zalíbením shlédlo na tuto horu, tak líbeznou a hluboce modrou jako zvlněné roucho Madony při její chůzi nad jemně zamlženými hladinami a zvonivými jezery ovesných polí v lehounkém vání.

I za táhlých listopadových dešťů jsem k ní připutoval, kdy obnažená země studila svou opuštěností jako vzpomínka na mrtvé. Jen ryšavý plápol buků se občas kmitl v náhlém prosvětlení, ale vrchol hory se zas nadlouho ukryl pod šedivé

cáry mraků.

Nic neví o její kráse, kdo ji nespatriil z Křížové hory nad Českým Krumlovem nebo zpovzdálečí od Zubčic, odkud se její úbočí zdvívá, nejmajestátněji pod večerním zlatavým nebem.

Kdo ji však chce poznat jako modrobílou sonátu, ať se někdy vypraví v zimní zasněženosti z Kájova do Českého Krumlova, nebo od Kájova do Mezipotočí, aby ji měl hodné dlouho před očima.

Šli jsme tudý jednou v mrazivém dopoledni s přítelem Josefem Novákem, který má „ve šlápacech“ všechny zdejší cesty a pěšiny, tolikrát proputované na svých potulkách „samotářského chodce“. Pro každou příležitost nosí v paměti některý případný citát z milovaného Shakespeara, vždycky z ryzího kovu a přesné ražby jako stará antická mince.

Pojďme na vrchol Kleti tou nejobvyklejší cestou, která odnepaměti směřuje k temeni hory od Holubova. Ani ona nebude bez okouzlení.

Předznamenáním budiž modravý květ lupiny v pasekách kolem Vrábče, jenž se zachvěje jako roztržené nebe, spadlé do borůvčí mezi sosnami, a dále tichost, omývaná prochladem stínů i voňavým výdechem hub z oroseného rána.

Už v Holubově nás pozastaví muzikantská vzpomínka na Karla Kovařovice, skladatele Psohlavců a šéfa opery Národního divadla, který za první světové války zde prožil aspoň několik chviliek tvůrčího poklidu. Kamenná škola je však i dnes trestnou stanicí pro všechny učitelky, poněvadž v jejích zimavých třídách a v ředitelském bytě lze získat jen revma, záduchu a nedobré rozpoložení ducha. Větve ovocných stromů v zahradách se skláněly pod tíží plodů a cesta ke Krásetínu byla provoněna povadlou bramborovou natí i závanem sena z

pokosených luk. Jen pomník pod svěšeným větrovým smuteční vrby uprostřed návsi připomene poutníku nedávnou tragédii deseti zdejších mužů, uvězněných a potom zastřelených popravčí nacistickou četou za druhé světové války. To byla nejúděsnější událost obce v celých jejích dějinách.

Přecistá voda Klet'ského potoka byla rajským útočištěm hus, u chalup se zapalovaly třešně první červení a temně rudé paličky totenu se kývaly jako veliké kapky sražené krve mezi hrachory, vičencem a třezalkami. U krásetínské hájovny stála nakloněná planá hrušeň, u cesty kosily ženy trávu do řad a stanice Horské služby byla stále připravena vyslat anděle strážné vstříc lehkomyšlným zbloudilcům. Nechali jsme odjet žluté vozíky lanové dráhy, které jsou buď pro pohodlníky nebo lidi příliš unavené stářím, a průsekem jsme vystupovali krok za krokem klikatou pěšinou vzhůru nijak nezávidějící vysokou jízdu druhým návštěvníkům. Světle šedé hladké kmeny buků stály jako kavalkáda k naší namáhavé chůzi mezi kořáním a močály, kolem dokola se stříbřilo malinové listí pod poryvem vánku, na vysokých stoncích žloutl květ starčku Fuchsova a červené hrozníčky lesního bezu ladily do radosti tyto časté chvíle našeho zadumání. V hloubce pod námi jsme nad nízkým bučím zahlédli dýmavé komíny českobudějovických továren i baňaté věže města, za nimi se objevila bledě šedá silueta hlubockého zámku a zamlžené stříbřité nebe nad stále se rozšiřujícím obzorem.

Marně jsem vyhlížel nějaké limby, vzácný druh stromu, rostoucí tady jen nu několika místech. I srnčí se nám z dálky opatrně vyhnulo a ani divočák se nám nikde nepostavil do cesty. „Málo kun, mnoho veverek,“ říkají zdejší lesníci a my jsme si tuto jejich zkušenost přesvědčivě ověřili. Srnčí žádá v

zimě na člověku upřímnou péči. Ano, mohli bychom tu potkávat velmi často hajného Václava Sedláčka ze zlatokorunské hájenky, jak zatížen otýpkami sena vystupuje ověšen plátěným pytlíkem na žaludy a kaštiny od krmelce ke krmelci, jak se opírá o sukovici a mnohokrát a mnohokrát musí namáhavě vytáhnout své holínky z vysokého sněhu, než nasytí všechny své čtvernohé i pernaté svěřence.

Pod samým vrcholem se chrámově zatměl vysoký les a z jeho temné zelenavého ticha se zahleděla černá kulička vraního oka nad čtyřmi listy, nepřítelkyně dětských radostí při sbírání borůvek, jejíž záměna může být i smrtelná. Pod stromy se chladně rozvoněl pstroček dvoulistý svými bílými kvítky, na mnohém kmeni bylo vidět stopy datlího díla, z fialového pcháče zabručel čmelák mlynářiček, náhle se začalo rozsvětlovat ve vysoké klenbě větví a my jsme stanuli před granulitovými skalami tak překvapivých tvarů, že nám, bohužel, mohly v našem atomovém věku připomenout jen temný kouřový hřib, rychle rostoucí vzhůru po výbuchu nějaké vodíkové pumy.

Posílili jsme se v restauraci po namáhavém stoupání. Dříve nebývalo toto dobrodíní ani pro turisty, ani pro unavené a vyhladovělé lyžaře, jen obydlíčko hajného tu bylo přistavěno k věži rozhledny, několik málo pokojíčků pro knížete pána a jeho hosty na přenocování v době občasných návštěv nebo za podzimních honů, kdy hajná měla jednu z řídkých příležitostí ukázat své kuchařské umění, aby tak vzácným hostům dobře chutnalo.

Staří pamětníci jen s teskným povzdechnutím vzpomínají na výlety svých studentských let, kdy na Klet' „jeden nesl housle, druhý kytaru, třetí flétnu, čtvrtý několik liber masa, pátý sbíral

po cestě houby, s hajnou vařili pak oběd a při hudbě a zpěvu strávili nezapomenutelný den“.

To bylo na sklonku devatenáctého století, za času pěšho putování po vlasti a za zpěvu vlasteneckých písní, v době studentských deklamací a ochotnického divadla i čistých lásek, jež by se dnešnímu mládí zdály přežitou naivností.

Jen si poslechněte jedno svědectví starého vlastence z osmdesátých let minulého století:

Když jsme se pak za večerního soumraku po dobře známých cestách vraceli, jak krásný býval to pohled na širokou krajinu pod námi v bledém měsíčním světle, v níž jako bludičky kmitaly se ozářená okna chatek! Na holé stráni nebo na skále rozdělali jsme oheň, znamení to hostitelům našim dole, že se studenti vracejí a že třeba strojiti večeri. Kolem ohně křepčili jsme a zpívali a výskali, že se to pralesem rozléhalo. A což ta pamětní kniha v Josefské věži! Co mluví z ní radostných dnů, a co zklamaných turistů ulehčilo si aspoň žalobou na nevlídná deštivá nebesa! Divně nás dojme, když po dlouhých letech plných starostí a práce, plných zklamaných nadějí najdeme v staré pamětní knize podpis svůj z let dětských nebo jinošských. Co se tu vyrojí vzpomínek!

Bylo studeno a průhledno, když jsme se rozhlíželi z vrcholu věže kolem dokola. Marně jsem však vyhlížel kouzelný obraz, který tak jemně vyvolávalo svým čtenářům básnický odstíněné slovo i malířsky citlivý zrak Adalberta Stiftera.

Nádech celého alpského řetězu se táhne jako vzdušný vílí pás, až přechází v něžný, sotva viditelný světelný závoj, uvnitř

bílými body rozkmitaný, pravděpodobně ledovce vzdálených pásem...

Nedostal jsem se dosud na vrchol Kleti ve dnech čistého větrná a daleké viditelnosti snad jen proto, abych měl stálý důvod k návratům a nepovažoval toto putování už provždy za skončené. Připomínka nesplněného slibu, kterým stále zůstává spatření alpských velehor, je stálou ostruhou této tužby.

Stojíš na vrcholu Kleti a díváš se udiven přes Polední horu, Plešný a Javor na úchvatné šumavské panoráma a vidíš, jak v dálce vedle dvojhřbetí Roklanu zasvitlo jemnou šedí holé temeno Luzného, tak známé z četby Klostermannových románů. Před ně se rozložil rulový masív Boubína s hrotitým Bobíkem a známou křivkou Libína, zdvihající se nad „českým Norimberkem“, jak staří, tehdy jistě po právu, vzhosně nazývali starobyrou krásu Prachatic.

Nad Vysokou Bětou a Chrást'anskou horou se zaleskl hrot netolické věže a pod ním se zazelenal kraj rozprostřený kolem Brložského potoka. Na jemné, jako nadechnuté modři severního obzoru tušíš zamlženou siluetu Třemšína a stranou pod ní rybníčné hladiny svých rodných končin. Ach, bělavá tečka na jiném vrchu nemůže být nic jiného než kaple svaté Markéty nad Oselci, tak důvěrně známá z mamínčina vyprávění o slavných předžňových poutích a za jejího dětství hojně navštěvovaná procesími zšíra i zdáli.

Znova a znova mě očarovává mytická Prácheň svými pravěkými valy i zbytky zdíva středověkého hradu nedaleko hřbitůvku uprostřed lesa, kde bych si přál navždy odpočívát, kdybych se nechtěl jednou vrátit domů mezi své rodné. Nad prudkým tokem Otavy si vyvolávám všechny zlatavé oblohy

před večerním stmíváním polí, kdy se nebe pozvolna mění v sytě cinobrovou stěnu jako pozadí na jednom obraze Mistra třeboňského, představujícím Kristovo zmrtvýchvstání. V tmě uvidíš řeku jenom jako červenou stuhu a hladiny rybníčků se zatím proměnily v krvavé oči obrů z našich dětských pohádkových knížek.

Ještě jednou se pozorně zahleď na českou stranu do kraje myslitele z Chelčic a ve vodňanské rovině k rodišti velkého básníka Našich, zadívej ne i k rozsvíceným velkým zrcadlům rybníčních hládí kolem Českých Budějovic, města Otakarova, jehož sličnost přiměla Jana Nerudu k obdivnému epitetu „české Florence“.

Rudolfovské stráně nám pozastřely výhled k spanilým rovinám třeboňským, zponenáhla přecházejícím v hraniční pásmo Novohradských hor. Zadívej se pozorně tam, kde se kolem trocnovských lesů rozkládá rodný kraj Jana Žižky, bojovníka božího: krajina mýtu a staroslovanské území doulebského kmene.

Vykroč proti toku Vltavy od Zlaté Koruny k Českému Krumlovu a budeš procházet bývalým panstvím pánů z Rožmberka, k němuž patřila i celá rozlehlá, lesnatá i rolnická oblast, dosahující až k nejjižnějším hranicím Čech. Ještě jedno zadívání k pohoří svátého Tomáše a k zřícenině Vítkova kamene, ještě pozdravení Plešnému, který strmí nad jezerem, tolikrát oslaveným na stránkách básnického díla Stifterova! A naposled se ještě zahleď k Želnavským horám a tam na Liščí louce hledej Anninu skálu, výstižně nazývanou předchůdci „sokyně Josefské věže“.

Na mnoha cestách i necestách, poutníče našeho času, jsi zanechal své stopy a ukládal do smyslů linie, barvy, hlasy a

vůně milovaných krajin, přechasto se zamýšleje nad smyslem lidského konání i nad mlčením všech mrtvých, šťasten na tomto svém putování vlastí, stále zamilovanější do jejích objevovaných krás a stále roztoužený v její voňavé náruči, čekaje usmířen, až tě jednou, unaveného celou životní poutí, přijme už navždycky.

S pocitem hluboké pokory a čisté lidské vděčnosti se raduj z každé chvíle, která ti ještě bude dopřána na těchto potulkách, poděkuj za všechno krásné, čím tě podarovala a nežádala od tebe nic, tvá země zamyšlená, než synovskou upřímnost, lásku a věrnost.

Jen jedna zneklidňující otázka tě tu provází, poutníku, kráčející už pomalejším krokem k svému poslednímu cíli: Kolikrát, kolikrát ještě...?

Ladislav Stehlík

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ

driftoři

3

Koupit e-knihu

89 Kč / 4.5€

Naše e-knihy koupíte u všech dobrých e-knihkupců...

PALMKNIHY
knihy ve vaší dlaně

KOSMAS

 DeReading

 eBUX.cz

databook.cz

Ediční poznámka

Ladislav Stehlík vstoupil do české literatury na počátku třicátých let minulého století jako básník. Jeho záměr napsat větší prózu o krajině domova dozrál v tragické a bezútěšné době po mnichovském diktátu. Předznamenáním byla účast na rozměrné publikaci České kraje, vydané Karlem Boreckým v roce 1940, kde o místě svého srdce psala řada oslovených autorů. Vystoupil tehdy rovněž v rozhlasové anketě nazvané Čím je mi můj kraj.

Od té doby Stehlíkovy prázdninové pobyty na rodném Blatensku, toulky s přáteli, hlavně s malíři Aloisem Moravcem, Bohumilem Ullrychem, Josefem Hodkem, Viktorem Vorlíčkem, Karlem Štěchem i pevně organizované cesty s vědcem Dr. Antonínem Křížkem postupně přerůstaly v systematické poznávání celých jižních Čech, doprovázené studiem vlastivědy, kulturních tradic i sledováním proměn kraje. V jeho knihovně narůstaly řady svazků s dějinami měst a vůbec lidských sídel, přibývala literatura historická, filozofická, přírodovědná (hlavně květena), literárněvědná i uměnovědná, kterou pro něj schraňovali knihkupci i antikváři. Vršila se korespondence, v níž si ověřoval přečtené a sdělované údaje. Jak mu jen škola dovolovala – působil totiž až do své šedesátky jako učitel – vydával se na svá putování. Chodil pěšky, od vesnice k vesnici, po památných místech i obcemi, v nichž zdánlivě nebylo nic významného. Pěšiny a cesty jej vedly lukami, poli, kolem rybníků, přes hory a lesy. Při pěších poutích do něj vstupovala krajina všemi smysly. Až hodně k

stáru, kdy zmizely meze i pěšiny a na silnicích narůstal počet aut, jej také vozili jeho přátelé, příznivci i žáci.

Výsledkem těchto snah se stala Země zamyšlená. Poprvé vyšla v sešitech v Knihovně Svobodných novin v roce 1947 a současně ji vydalo nakladatelství Fr. Borový v jednom svazku s ilustracemi Aloise Moravce. Měla velký čtenářský ohlas. Také v anketě Svobodných novin se ocitla na předních místech. Literární kritika ji označovala za básnického či lyrického průvodce. Průvodcům a cestopisným reportážím se vymykala především subjektivním uchopením tématu a básnickým jazykem.

Ohlas podnítil Ladislava Stehlíka k dalšímu pokračování. Po deseti letech vyšla Země zamyšlená ve dvou svazcích jako druhé přepracované vydání. Autor jednotlivé kapitoly přeskupil, rozdělil a přidal kapitoly nové. Jen Kostely, již vysazené, musely být na zásah tehdejšího tiskového dohledu vyřazeny. Zmizela též kapitola, která dala celé knize jméno.

Jestliže se v prvním vydání Země zamyšlené básník Ladislav Stehlík představil ve svých téměř čtyřiceti letech také jako prozaik, ve druhém, rozšířeném vydání z roku 1957 (stejně tak ve vydání z roku 1959) se uplatnil i jako ilustrátor. Na popud jeho přítele Josefe Lady byly vybrány kresby ze skicářů, část pro potřeby knihy dokresloval. Nakladatelství totiž požadovalo perokresby, tedy techniku, které běžně nepoužíval. Kreslil sice už od studentských let, ale až do té doby své kresby nezveřejňoval. Považoval je za zálibu, za soukromou záležitost, posléze za nedocenitelného pomocníka při své tvorbě literární – kresbou si zaznamenával vše, co jej ze jeho putování zaujalo. Kreslení jej vedlo k soustředěnému pozorování, k syntetizující

zkratce, tříbilo jeho barevné cítění a posilovalo jeho vizuální pamět. Pozornější čtenář může také zaznamenat, že malířské vidění a optická pamět zpětně ozvláštnily i jeho slovesný projev.

Další proměnou – poslední za autorova života – prošla Země zamyšlená v letech 1966 - 1970. Čtvrté vydání prvních dvou dílů vyšlo v roce 1966, o čtyři roky později na ně navázal ve stejné úpravě třetí díl – Šumava. Text původních svazků byl opět rozšířen, nově byla zpracována oblast Šumavy a Chodska, kresby z nové bohaté žně pro toto vydání vybíral vynikající knižní grafik Oldřich Hlavsa. Soustředil se na kresby tužkou, hodně volné, spíše skicy a doplnil je kresbami detailů. V reprodukci byly všechny zmenšené.

Ačkoliv stále narůstal nový materiál a množily se skicáky, k dalším úpravám Země zamyšlené už nedošlo. Nakladatelství mělo knihu připravenou k tisku takovou technikou, která při reedici neumožňovala žádné zásahy. Proto rovněž Ladislav Stehlík považoval tuto verzi za definitivní. Za jeho života vyšla ještě dvakrát: páté vydání v letech 1974 - 1975 (dnes je těžko pochopitelné, že jednotlivé díly vycházely postupně kvůli omezeným přidělům papíru) a šesté, se změněnými obálkami v roce 1986.

Sedmé vydání cyklu Země zamyšlené - poprvé v elektronické podobě – přichází na knižní trh s dosud nepublikovanými autorovými kresbami.

Blanka Stehlíková

O AUTOROVĚ

Ladislav Stehlík (26. 6. 1908 – 11. 9. 1987) se narodil v obci Bělčice na Příbramsku. V Příbrami také vystudoval učitelský ústav a jako učitel pak působil ve vesnicích v okolí svého rodiště, později na Klatovsku. Pedagogické profesi zůstal věrný až do poloviny 60. let (to už ovšem učil na středních školách na pražském Smíchově), později se stal spisovatelem tzv. na volné noze.

V celém svém díle, které se dělí na tvorbu slovesnou a výtvarnou, se Stehlík věnoval především vyjádření obdivu vůči krásám české krajiny, zejména pak půvabům jižních Čech. Vydal celou řadu básnických sbírek; jmenujme alespoň soubor *Madoně* (1943), ve kterém jsou obsaženy básně věnované slavným jihočeským madonám (mj. také *Madoně krumlovské* a *zlatokorunské*).

Stěžejním dílem Ladislava Stehlíka je trilogie s názvem *Země zamyšlená* (jednotlivé části poprvé vyšly v letech 1947, 1957 a 1970). Jedná se o putování jihočeskou krajinou, o dílo vytvořené formou lyrizované prózy, knihu obdařenou velkou zasvěceností a myšlenkovou hloubkou. Stehlík v díle zahrnul místní pověsti, historická fakta, ale také marginálie; zaznamenal osudy místních lidí či zastavení významných návštěvníků – malířů, sochařů, spisovatelů, herců, hudebních skladatelů a dalších. To vše doplnil mistrným popisem přírody. Knihu pak vybavil vlastními ilustracemi.

Seznam kreseb – díl třetí

I. – SLUNEČNÍ POUTNÍK

- Zámek v Újezdě svatého Kříže, b.d.,
- Újezd u svatého Kříže, 1967

II. – OD POSTŘEKOVA DO KLENČÍ

- Díly u Kirgelíků /stará škola /, b.d.
- Hrádek, Kozinův pomník, 14. 7. 1966

III. – PĚŠINKAMI MRTVÝCH

- Čerchov a Hrádek, 12. 7. 1966

IV. – DRAŽINOVSKÁ HORA

- Dražinov, 6. 4. 1971

V. – ŽÁDNYJ NEVÍ, CO SOU DOMAŽLICE

- Domažlice, 12. 2. 1967
- Domažlice - dudák, 1966
- U sv. Vavřinečka, b.d.

VI. - MRÁKOVSKÁ NEDĚLE

- Stráž, u Kozinů, 9. 4. 1976

VII. - POUŤ OKOUZLUJÍCÍ

- Přimda, 1973

- Herštejn, 22. 5. 1963
- Močerady, 21. 5. 1965

VIII. - OD KDYNĚ K VŠERUBŮM

- Čeřejov, 29. 8. 1969
- Obětní kameny u Dobrkova, 14. 7. 1965
- Čížkrajice, 16. 7. 1965

IX. - ŠUMAVA MÉNĚ ZNÁMÁ

- Nýrsko, 25. 5. 1965

X. - U ŽELEZNÉ RUDY

- Železná Ruda, b.d.
- Hůrka (dějiště Klostermannových Sklářů), b.d.

XI. - PUTOVÁNÍ K JEZERŮM

- Čertovo jezero, b.d.

XII. - CESTOU NECESTOU

- Onen Svět, 7. 6. 1967
- Rybářenská slat', b.d.

XIII. - VÁCHALOVA ŠUMAVA

- Vydra, b.d.

XIV. - OD POVYDRÍ K PRAMENŮM VLTAVY

- Mokřany, b.d.
- Petrovice, 30. 7. 1977

XV. - KAŠPERSKÉ HORY

- Kašperské Hory, 9. 2. 1967

- Kříž u Nicova, b.d.

XVI. - OD STACH KE KVILDÁM

- Stachy, 10. 2. 1967

XVII. - KOLEM BOUBÍNA

- Vimperk, 4. 5. 1971

- Zátoň, 1965

- Škarez, 23. 1. 1971

XVIII. - VOLARY

- Volary, b.d.

XIX. - PO STOPÁCH BÁSNÍKOVÝCH

- Horní Planá, rodný dům A. Stiftera, b.d.

- Framburk, 24. 7. 1960

XX. - KRAJ S ERBEM PĚTILISTÉ RŮŽE

- Krumlov, 19. 7. 1965

- Krumlov, Rochle, 21. 7. 1965

- Čertova stěna, 15. 8. 1965

XXI. - KLEŤ

- Klet s Křemží, 7. 9. 1967

EX LIBRIS

Ladislav Stehlik

Obsah

SLUNEČNÍ POUTNÍK.....	5
OD POSTŘEKOVA DO KLENČÍ.....	24
PĚŠINKAMI MRTVÝCH.....	47
DRAŽINOVSKÁ HORA.....	66
ŽÁDNYJ NEVÍ, CO SOU DOMAŽLICE.....	80
MRÁKOVSKÁ NEDELE.....	130
POUŤ OKOUZLUJÍCÍ.....	140
OD KDYNĚ K VŠERUBŮM.....	175
ŠUMAVA MĚNĚ ZNÁMÁ.....	207
U ŽELEZNÉ RUDY.....	222
PUTOVÁNÍ K JEZERŮM.....	252
CESTOU NECESTOU.....	268
VÁCHALOVA ŠUMAVA.....	291
OD POVYDRÍ K PRAMENŮM VLTAVY.....	300
KAŠPERSKÉ HORY.....	328
OD STACH KE KVILDÁM.....	351
KOLEM BOUBÍNA.....	366
VOLARY.....	413
PO STOPÁCH BÁSNÍKOVÝCH.....	423
KRAJ S ERBEM PĚTILISTÉ RŮŽE.....	451
KLEŤ.....	511
Ediční poznámka.....	521
O AUTOROVI.....	524
Seznam kreseb – díl třetí.....	525
UKÁZKA Z E-KNIHY:.....	530
Již vyšlo:.....	536
UKÁZKA Z E-KNIHY:.....	541
Nabídka e-knih z nakladatelství DriftBooks.....	546

UKÁZKA Z E-KNIHY:

Ladislav Stehlík - Země zamyšlená 1

ZE ŠUMAVSKÉHO PODLESÍ

*Svatý Vojtěch na vršíčku,
Svatá Máří v dolině,
počkej na mne, má panenko,
až já půjdu z Volyně.*

*Počkám na tě, můj Pepičku,
v Nišovicích na mostě,
snad nám zatím rozmarýna
k naší svatbě doroste.*

*Od Volyně do Malenic,
od Malenic do Zálesí,
až my budem svatbu strojit,
bude tančit celá ves...*

Strohý obrys Boubína vedl mne jižně od Strakonice po vlnách kopců drsnátou, málomluvnou krajinou směrem k Volyni. Dole pod olšemi přeskakovala voda hladké kamení, měnic se co chvíli ve vymrštěný pstruží hřbet, a na žitných políčkách plál z

prořídleho nízkého obilí chudoučký planý mák. Kopky sena už hnědly na zatopených lukách, přibývalo pahorků i pastvin, odkud se rozléhalo hlasné kejhání početných husích hejn. Až z Plzně si jezdí v podjarním čase ženy železničářů k Volyni pro housátka. Žlutoučká jako kanárci je přenášejí babičky v košících. Šátkem přikrytá, z kouzle na první travičku, a sotva se u plotů objeví první kopřivy, už je děti šhubají pro malé štěbetalky. Několik učedníků předjelo mne na kolech; jistě spěchají do průmyslové školy volyňské, kde se učí truhláři i tesaři, jejíž výstavnou budovou se toto město právem chlubí.

Malý vláček udýchaně skanduje svou každodenní říkanku: „Do Volyně, pomaloučku, do Volyně...“

*Lokálko kašlavá, vid', leze se to stěží,
z doliny ke městu, jež mezi vrchy leží,
vid', těžko leze se do kopců zelených,
které jsou kolébkou a město dříme v nich.*

Satirik Václav Lacina poškádlil touto žahavkou veršů několik svých volyňských vrstevníků – ale ani tentokráte neví jeho srdce o hněvu. Miluje tajně tuto krajinu a jako každý zamilovaný, i on se nerad přiznává k své lásce. Co se však škádlivá, rádo se má...

Údolím Volyňky se kolébával známý komediantský vůz krajináře Aloise Kalvody, z něhož tento malíř namaloval volyňské náměstí s renesanční radnicí, jejíž štítová zdobila Lhotova sgrafita, věžička ani její podloubí nejsou bez půvabu, stejně jako šplouchání kašny v dusném bezvětrí u chladivého stínu kvetoucích lip. I Ota Bubeníček, žák Mařákův, zajíždíval do Volyně k profesoru vysokého učení technického Jindřichu

Svobodovi a namaloval zde více obrazů. Rybníčná tichost jednoho volyňského motivu zlákala jiného mařákovce, Josefa Holuba z Kralup, aby ji barevně vyjádřil svým lyrickým pojetím. Barokní sousoší českých patronů pietně renovovali zdejší rodáci bratři Boháčové.

Jejich otec Maxmilián Boháč, rodák volyňský, vyučil se zamlada u píseckého malíře pokojů Mildeho právě v době, kdy byl jeho spoluučněm synek mirotického písaře Mikoláš Aleš. Po vyučení se usadil ve svém rodišti, oženil se s místní cukrářskou dcerkou, ale tenkrát malíři v zimě nepracovali a do rodiny se vkrádala nouze. Tehdy mu poradil volyňský poštmistr Prokop, aby koupil mechanické divadlo s cyklorámou, s laternou magikou a velkým stanem od Francouze Beniho. Divadlo však bylo v carském Rusku; peníze na radu poštmistra půjčila volyňská záložna a uvalila dluh na nedávno postavený rodinný dům. Malíř odjel do Ruska, divadlo koupil, později přijela za nim manželka, která nechala dva synky u babičky cukrářky. Když se po dvou letech vrátila do Volyně, narodil se jí třetí syn. Manžel mezitím jezdil s „Balkánem“, jak se jeho podnik nazýval, po širé matičce Rusi, měl i svou vlastní kapelu a k přepravě potřeboval dvanáct for. Nepočítal však s tehdejšími nesjízdnými cestami přes močály, vyztuženými kulatinou, ani s drsnými mrazy a vysokými závějemi, které znemožnily každou dopravu. Když už došly peníze a nebylo na výplatu ani hudebníkům, ani ostatním zaměstnancům, vyčerpán a ochuzen odjel z Ruska. Ve Vídni zahodil revolver do Dunaje, prodal balíky čaje a za stržené peníze si koupil jízdenku do Budějovic. Odtud šel pěšky do Volyně. Když ruský notář prodal celé divadlo a odečetl výdaje za jeho uskladnění, poslal celý jeden zlatý bývalému majiteli do Volyně.

Ten se zase vrátil k řemeslu, vyučil mu i svého nejstaršího syna Maxmiliána, který po vyučení odjel za strýcem do Vídně. Tam se stal prvním dělníkem u dvorního malíře a po čase vykonal zkoušku na vídeňské Akademii výtvarných umění. O prázdninách šel dělat řemeslo, aby si vydělal peníze na studium a mohl na studiích podporovat i bratra Aloise, rovněž malíře. Maxmilián přešel později do Prahy k profesoru Hanuši Schwaigrovi a na pražské akademii vystudoval i nejmladší bratr Josef sochařskou školu. Usadili se v Praze a pracovali jako restaurátoři, pak si založili školu, na jejíž působení vzpomíná několik vynikajících malířů, kterým se na ní dostalo důkladného školení, než přešli na akademii. Třetí bratr Alois, šumavský Schwind, který své krajiny zalidňoval pohádkovými bytostmi, vyučoval dlouho jako profesor kreslení v Karlových Varech.

Zašel jsem do jejich rodného domu, kde z celé bratrské trojice zůstal jen Josef. Autoportrét Maxmiliánův připomínal tvář Alšovu z mladých let, jeden akt na námět jara měl v sobě něco z Preislerových pláten, ale v zjednodušeném tvarosloví, poučeném na Matissovi. Jinak celý dům působil dojmem pinakotéky a glyptotéky, muzea a čarodějnické sluje plné knih, sbírek všeho druhu a zároveň sochařské dílny. Mezi tím dva vzácní Alšové, Škréta a dokonce jeden lept Rembrandtův, přivezený z některé zahraniční cesty.

„Volyňská trojice“ je známa všem milovníkům literatury. Václava Lacinu jsme vám už představili. Dr. A. M. Píšu jistě znáte z jeho významného díla kritického, esejistického i z jeho tvorby básnické – a Jaroslav Hůlka, nadějný prozatér z družiny wolkrovské, zemřel příliš mlád, než mohl rozvinout svůj slibný talent. Bylo by krivdou nezpomenout i jiného významného

rodáka volyňského, Dr. Josefa Kaizla, národohospodáře velmi zvučného jména.

Staré sídlo volyňské župy dělí se na vlastní město, Hradčany a Podolí. Po schodech vystoupíme k farnímu chrámu Všech svátých, vedle něhož stojí stará tvrz, přestavěná na špejchar a nyní městské muzeum. Zaujmu nás tu sbírky zkamenělin, které nashromáždil archeolog a geolog J. V. Želízko z výzkumů na Děkansském vrchu, u Zechovic i Sudslavic.

Čtrnácté století ustálilo půdorys města, rozloženého při staré obchodní cestě na levém břehu Volyňky, jehož přirozené hrazení tvořily těsně semknuté domy a brány, uzavírající náměstí v noční čas nebo v době válečného nebezpečí. Od středověku žilo v něm většinou zemědělské obyvatelstvo, které kromě zemědělství se zaměstnávalo chovem ovcí, pro nějž bylo v nejbližším okolí sdostatek rozlehlých pastvin.

Hojnost domácí vlny dala vznik soukenickým dílnám a ze všech cechů byl právě soukenický nejpočetnější řemeslnickou složkou města. Rodákům připomene domov i závan schnoucího třísla od Minibergrovy koželužny, tak charakteristický pro Volyň ze začátku století. Volyně byla nejprve zbožím královským, později se dostala pod vládu kněžské berly, kde se poddaným žilo nejlehčeji. Gotika dala městu farní chrám s křížovou klenbou presbyteria a později síťovou v lodi, renesance přidala sličné průčelí šlechtických domů, zdobených sgrafitovým rejsováním, z nichž zůstal do dnešní doby jen rathaus, nejtypičtější stavba volyňská. Několik portálů a stavba residence na jižní straně náměstí, toť vše, co zbylo ze staré krásy města po velikém požáru, který je postihl v minulém století. Z chrámového interiéru je nejzajímavější obraz hlavního oltáře Všech svatých, namalovaný vynikajícím

malířem z okruhu Škřétova. Epitaf krejčího Pavla Dleska z roku 1581, zasazený do kostelní zdi, v svém rustikalizovaném tvaru ukazuje místní kamenickou práci, jíž nemůžeme upřít kus líbeznosti. Pod krucifixem klečí na jedné straně sám mistr se svými čtyřmi syny a proti němu manželka s pěti dcerami. Bývaly jistě početné řemeslnické rodiny volyňské, žijící zde v šestnáctém století...

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ 1 - 3

Vydalo

Nakladatelství Petr Čmerda – DriftBooks

Sedmé vydání

(pouze v elektronické verzi)

www.driftbooks.eu

Již vyšlo:

Jaroslav Pulkrábek

Šumavské povídání aneb Co v kronikách nenajdete

Ilustrace: Marie Petrmanová

Pověsti a báje z našeho okolí, které píše Jaroslav Pulkrábek, vycházejí dlouhodobě v sobotní příloze Prachatického Deníku. Padesát tajuplných, dobrodružných, ale i humorných příběhů, spolu s nádhernými ilustracemi Marie Petrmanové, nyní najdete v e-knize Šumavské povídání aneb Co v kronikách nenajdete. Výběr převyprávěných pověstí a autorských příběhů ze Šumavy autenticky zobrazující prostředí, život i mentalitu lidí v časech jenž smetlo nemilosrdné koště dějin.

ISBN 978-80-87741-00-9 (Formát PDF)

ISBN 978-80-87741-01-6 (Formát ePub)

ISBN 978-80-87741-02-3 (Formát MobiPocket)

www.driftbooks.eu

TAKÉ JAKO TIŠTĚNÁ KNIHA

Jaroslav Pulkrábek Šumavské povídaní aneb Co v kronikách nenajdete

* * *

Tištěná verze e-knihy Šumavské povídaní aneb Co v kronikách nenajdete Jaroslava Pulkrábka – obohacená o několik ilustrací Marie Petrmanové a o čtyři pověsti – vyšla na jaře roku 2014 v českobudějovickém nakladatelství Kopp.

Přečtěte si, co o knize píše volarský spisovatel Roman Kozák:

* * *

Šumavu lze poznávat s batohem na zádech anebo s Pulkrábkem ve čtečce. Prostor mezi Klostermannem a Stifterem zaplňuje Jaroslav Pulkrábek z hornovltavické fary po dvou elektronických prvním tištěným souborem šumavských příběhů, pověstí a vyprávění...

(...) Tenhle klasik Pulkrábkovic vedle toho hledá, sbírá i vytváří příběhy, jak se na Šumavě žilo a žije. Občas se v tom, pravda, poznáme a jindy zase dohadujeme, je-li v tom více víry v Pánaboha nebo lesní moudrosti, zkušeností předků či toho, co se po staletí odehrává a semele mezi dnem šumavské slatě a výškou šumavského nebe.

Tenhle současný klasik používá jazyk úsporný jak záseky, jimiž šumavský dřevorubec (a jím dotyčný také byl!) kácí boubínský smrk, jeho vyprávění jsou srozumitelná jako klekání, co se rozláhá ze šindelové zvoničky, přičemž Pulkrábkovy příběhy klapou po cestě mezi starou Šumavou a dneškem úplně stejně jako kdysi dřeváky po cestě od horského kostelíka k chalupě v údolí Křemelné, Volyňky či některé z Vltav.

S Jaroslavem Pulkrábkem plyne čas docela jinak; ani ospale ani hekticky, ale zrovna tak akorát, po šumavsku. A stejně tak tenhle vousatý mladík žije i píše. A když je smutný nebo našťvaný, zajde do cukrárny pod zámek a poručí si velký zmrzlinový pohár. Ano, není třeba dělat velké věci; stačí dělat ty malé, zato s velkou láskou.

S doporučením Roman Kozák

* * *

KNIHU VYDALO:
Nakladatelství KOPP
Šumavská 3, České Budějovice
ISBN 978-80-7232-465-1

www.kopp.cz

Jaroslav Pulkrábek

Šumavské povídání aneb Co v kronikách nenajdete 2

Ilustrace: Marie Petrmanová

Pověsti a báje z našeho okolí, které píše Jaroslav Pulkrábek, vycházejí dlouhodobě v sobotní příloze Prachatického Deníku. Padesát tajuplných, dobrodružných, ale i humorných příběhů, spolu s nádhernými ilustracemi Marie Petrmanové, nyní najdete v e-knize Šumavské povídání aneb Co v kronikách nenajdete. Výběr převyprávěných pověstí a autorských příběhů ze Šumavy autenticky zobrazující prostředí, život i mentalitu lidí v časech jenž smetlo nemilosrdné koště dějin.

ISBN 978-80-87741-00-9 (Formát PDF)

ISBN 978-80-87741-01-6 (Formát ePub)

ISBN 978-80-87741-02-3 (Formát MobiPocket)

www.driftbooks.eu

Roman Kozák

**Příběhy schované v žule
aneb
Vyprávění o volarských božích mukách**

Stačilo pár desetiletí, a byla zapomenuta jména venkovských usedlostí, lesních křižovatek i celých měst. Pro lidi, kteří přišli do opuštěných šumavských vsí, jako by historie tohoto koutu světa nikdy neexistovala. Báli se jí jako přízraku, který není radno křísit k životu. Neuměli si přečíst švabachem psanou kroniku nalezenou na půdě, neznali jména světců, kteří chránili jejich domy...

Kniha vychází opět po osmnácti letech s upraveným a aktualizovaným textem.

ISBN 978-80-87741-03-0 (Formát PDF)

ISBN 978-80-87741-04-7 (Formát ePub)

ISBN 978-80-87741-05-4 (Formát MobiPocket)

www.driftbooks.eu

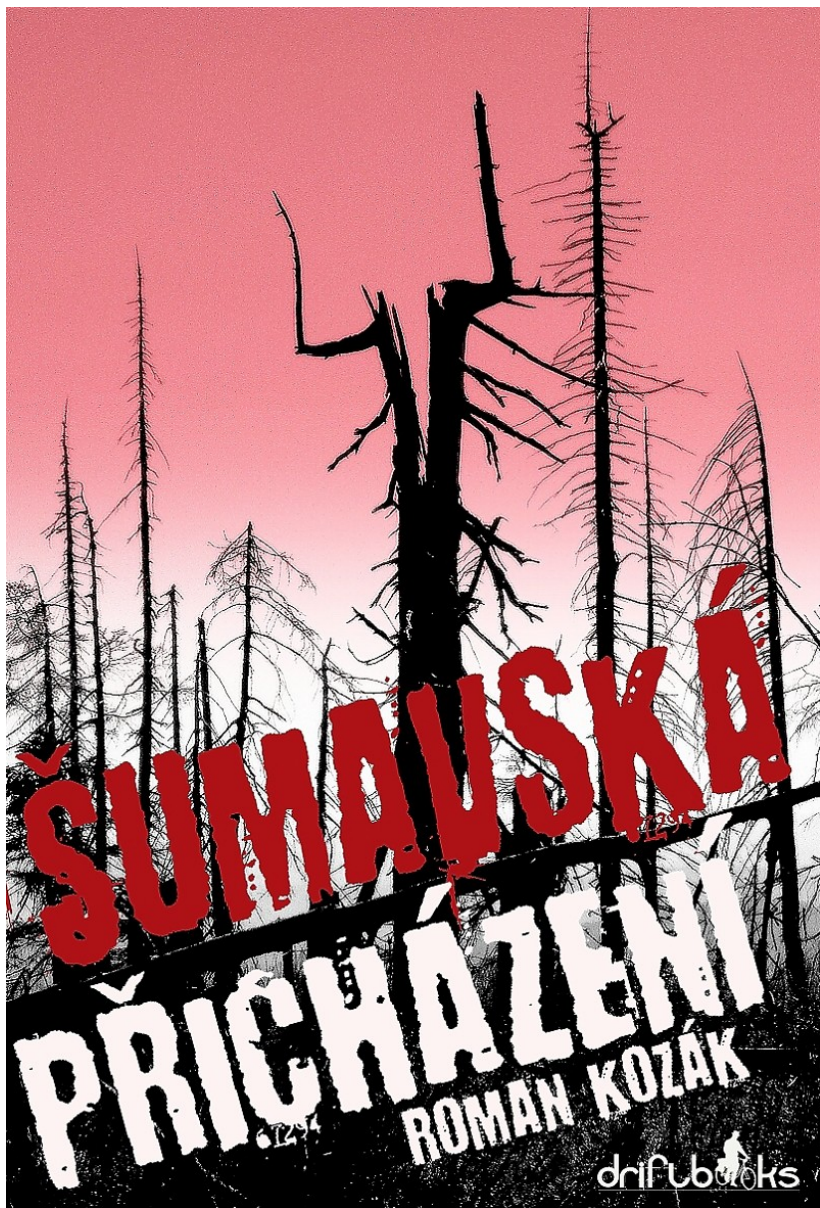
UKÁZKA Z E-KNIHY:

Šumavská přicházení – Roman Kozák

Anotace: Dozvíte se, jak na Šumavu přicházela (nebo lépe řečeno přijela vlakem) v roce 1918 nová republika jménem Československo. Jak na Šumavu v roce 1925 přišel (nebo lépe řečeno přijel vlakem) Karel Čapek a co tu našel, viděl a prožil. A nakonec jak na Šumavu v průběhu doby přicházeli (či přijížděli vlakem, na žebříňáku i auty) lidé, jak tu žili, umírali, ale také jak odcházeli ať už dobrovolně nebo byli vyhnáni násilím...

Jedná se o soubor tří textů Romana Kozáka:

- Neznámá válka pod Boubínem
- Šumavou Karla Čapka
- Krajina rozbitého nádobí (Sudetský valčík)

ŠUMAUSKÁ

PRICHÁZENÍ

ROMAN KOZÁK

driftbooks

*Zpola zlověstný a zpola divukrásný kraj pohraničního
pralesního hvozdu, jo, to je Gabreta. Lidé sem pronikají jen
ztuha, přicházejí a odcházejí ve vlnách jako sněhová mračna.*

Co se jich tu již vystřídalo – a zůstane málokterý.

*Začali to hledači zlata, pak se tudy probíjeli lovci, soumarské
obchodní karavany, žoldnéři, lidé na útěku – a stejně to
vždycky byli divousové se sekerami...*

*Ti, co se tu usadili, vedli pytlácké války, mrzli ve sněhových
spoustách, umírali v děsu z démonů; v močálech leží vybělené
kosti těch, kdo nedošli s nůšemi skla či pašovaného zboží...*

*České rodiny, co sem přišly po osmnáctém roce, prchaly už
na podzim 1938 po Mnichovu posledním vlakem před
Hitlerovým řevem. Šestačtyřicátý rok nabídl týž obraz, jen v
obráceném gardu: gabretští Němci byli transportováni do
odsunu.*

*A tak pořád dokola: dej zlato, jídlo, dceru, civilní šaty -
anebo život!!!*

I.

Narodila jsem se a vyrostla ve Vídni, vzpomíná paní Františka u rozklíženého piána. Jeden den jsem se stala plnoletou – konečně mi bylo jedenadvacet! – jenže hned nazítří přišel do Vídně Hitler a od té doby to nestojí za nic!

Vyrůstala jsem mezi vídeňskými Čechy, měla jsem školy, chodila do knihoven a cukráren, do divadel a do Sokola, jezdila k příbuzným na Sázavu a na výlety do Alp, jenže – ještě jsem se vdala, ale můj muž musel hned narukovat, a přestože byl coby tlumočnick u štábu, do půl roka se stal nezvěstným někde u Štálingradu.

Byla bída, všeho málo, na přiděl – a já si mohla vybrat: buď požádat o vdovský přídavek k jídlu, ale to by prohlásili manžela za mrtvého a přestali by po něm pátrat. Anebo trvat na tom, aby pátrání po něm pokračovalo, jenže to jsem zase neměla nárok na nic; jen na hlad.

Ke konci války jsme byli co chvíli v protiletectkém krytu dole ve sklepě. Můj pejsek se mi jednou vytrhl a utekl někudy ven. Já se pustila za ním – a když jsem se vrátila k našemu domu, byli tam všichni v krytu mrtví; udusili se plynem, který do sklepa unikal z poškozeného potrubí. Od té doby mám nějakýho psa u sebe pořád. Při posledním náletu na Südbahnhof padla bomba i na náš dům. Přežili jsme, ale neměli kam jít.

Vídeň osvobodili Rusové, vládl chaos, a do toho pořád přicházely výzvy z Čech: vlast volá! Pojd'te pomoci budovat vlast!

Tak jsme poslechli - a šli. Bylo nás několik desítek a ve zvláštním nákladním vlaku jsme jeli celé tři dny. Dojeli jsme do Mimoně. Bylo to na Sv. Václava, to nezapomenu. Protože při vjezdu do stanice ten náš náborář a průvodce vyskočil z vlaku, naskočil na protijedoucí vlak – a zmizel. Nás nechal napospas. Čechy jsme nezajímali, všichni slavili posvícení, a nás – jelikož jsme přijeli z Vídně – měli za Němce.

Tři dny jsme přežívali na nádraží a nenašli sebemenší zastání ani u úřadů ani u lidí. Nakonec jsme skončili v podnájmu u místních Němců, kteří už měli sbaleno a chystali se do odsunu. Ti se s námi dělili o postele i o jídlo...

Během pár let jsem vystřídala několik měst; putovala jsem po příbuzných. Při tom jsem se potkala s jedním z těch, kdo s námi tehdy přijeli v tom nákladním vlaku. Jmenoval se Josef, nu, a my se vzali.

Můj bratr, který se před válkou vystěhoval do Ameriky, mi od počátku posílal dolary, abych mohla přijet za ním. Jenže napřed jsem nebyla plnoletá, pak byla válka, potom jsme šli do Čech, a když jsem si konečně šla peníze vyzvednout, zjistila jsem, že komunisti mi účet zabavili a vykradli. Jo, přečkal Hitlera, ale nepřečkal komunisty.

Manžel jezdil po stavbách všude možné – a pak dostal nabídku na místo s bytem. Prý: Pojd'te budovat pohraničí! Nechali jsme se nalákat ještě jednou – a ocitli se tady, v Gabretě. Čekaly nás Planary, sudetské maloměsto, pod ním Vltava.

„Už tu na vás čekáme,“ vítal nás předseda národního výboru. „Lidí je tu třeba! Jenom nevím, jak dlouho tu vydržíte. Váš

slíbený dům ještě není opraven a přichystán...“

Nu, co. Místo v Planarech jsme dostali tuhle chalupu po Němcích tady v Honetšláku.

Můj muž mi říkal, že když sem jel vůbec poprvé, zažil tady nádherný západ slunce: celé nebe zrůžovělo a přes karmínovou přešlo do zlatova; nikdy předtím prý takovou nádheru neviděl.

Ani v Alpách? ptala jsem se – a on mě ujistil, že žádný z alpských západů slunce se nevyrovnal tomu gabretskému. Já cestou do Planar ve vlaku usnula, byla jsem už těhotná, a vzbudili mě až na konečné...

Vyšlo v říjnu 2015 pouze jako e-kniha

Nabídka e-knih z nakladatelství DriftBooks

Edice Cesty do lesa

- Pohádky ze šumavských lokálek – Roman Kozák
- Další pohádky ze šumavských lokálek – Roman Kozák
- Příběhy schované v žule – Roman Kozák
- Šumavské pověsti lidu Českého – V. V. Tomek
- Šumavská přicházení – Roman Kozák
- Šumavské povídání 1-3 – Jaroslav Pulkrábek

edice Cesty do města

- Mé ztracené město – Pavel Brycz
- Jsem město – Pavel Brycz
- Sloni mlčí – Pavel Brycz
- Rafinerie – Jan Cempírek
- Tanec posledního dne – Jan Cempírek
- Café Groll – Jan Štifter

Nakladatelství Petr Čmerda - DriftBooks

Tolarova 355, Volary

IČ: 637 61 386

e-mail: driftujeme@gmail.com

jako e-knihu No. 16

(pouze elektronické vydání)

Vše o nás na

DRIFTBOOKS.EU

Sledujte nás na sociálních sítích:

Facebook, Twiter, Google+, Yahoo, Pinteres

*

naše knihy koupíte na

Databook.cz; Palmknihy.cz; Kosmas.cz; Wooky.cz; eReading

*

ukázky z našich knih najdete na

<http://issuu.com/driftbooks>

NAKLADATELSTVÍ PETR ČMERDA - DRIFTBOOKS

- * E-KNIHY
- * AUDIOKNIHY
- * SELF-PUBLISHING
- * E-PREZENTACE

WWW.DRIFTBOOKS.EU